

Çocuklarda Çalma Alışkanlığı

Halk arasında çoğu kez çalma olarak ifade edilen eylem hukuki anlamda hırsızlık tarifine karşılık gelir. Hırsızlık, başkasına ait taşınır bir malın onun rızası olmadan, bireysel menfaat sağlamak amacıyla alınması olarak tanımlanmıştır ve insanlık tarihinin en eski suçlarından biridir.

Ana sınıfına giden çocuğum arkadaşının boya kalemini çantasına atmış getirmiş, 4 yaşındaki kızım marketten bir avuç sakızı kimse görmeden cebine atmış, 5 yaşındaki oğlum masanın üzerindeki bozuk paraları çikolata almak için almış; ne yapmamız gerekir? gibi sorularla psikiyatrist ve psikologlar olarak sıklıkla karşılaşırız.

Bu yazımızda çocukta çalma huyu, çocukta çalma davranışı üzerinde konuşacak, çocuklarda çalma alışkanlığının gelişimsel sürecine, çocuklarda çalma alışkanlığının nedenlerine değineceğiz. Çocuğun çalma davranışına anne baba olarak ne tutum almalıyız sorularına cevap arayacağız.

Çocuklar ilk 6 yaşta tamamen dürtüsel yaşayan, benmerkezci, antisosyal varlıklardır. 8 yaşına kadar her insan çocuk kabul edilir ve yasal sorumluluğu yoktur. Bu yaşın üzerinde ülkeler arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, “farik mümeyyiz” yani “farkında ve bilerek” olma durumuna göre yasal sorumluluklardan ceza alma dönemi başlar.

Ülkemizde 11-15 yaş arasında psikiyatrist tarafından farik mümeyyiz olduğuna karar verilirse ceza alır. Farik mümeyyiz değilse rehabilitasyon ya da ıslah yoluyla tedavi edilir. 15-18 yaş arası ise yetişkinlerle aynı kategoride değerlendirilir, ancak cezanın yarısı uygulanır.

Çalma davranışı ya da çalma alışkanlığı olan çocuğun öncelikle hangi yaşta olduğu önemlidir.

2 yaş çocuklarında sahiplik kavramı gelişmediğinden, her şey kendilerininindir, her şeye sahip olmak isterler. Karşısındaki çocuğun elindeki balonu zorla almak gayet doğaldır. “Benim, senin, onun” gibi kavramları algılamayan çocuk marketteki renkli şekerleri rahatlıkla avuçlayabilir.

3-4 yaş arasında ise çocuk yavaş yavaş kendisine ait olmayan şeylerin izin almadan alınmaması gerektiğini öğrenmiştir, ancak sahip olma isteğine karşı koyamaz. Marketteki çikolatayı, annesinin yüzüne mahcup bir ifadeyle bakarak, cebine atabilir.

Çocukta çalma davranışının en sık görüldüğü dönem 5-8 yaşdır. Anasını ve ilkokulun başladığı bu dönemde hoşuna giden her şey çocuk için cazibe kaynağıdır ve onun olmalıdır. İzinsiz almaları gerektiğini bilmelerine rağmen dürtülerine karşı koyamaz ve arkadaşlarının renkli kalemleri, kokulu silgileri ile eve gelebilir. Ebeveynler en çok bu dönemde panikler ve kızarlar. Çocuk ise yolda buldum, ödünç aldım gibi bahaneler ileri sürebilir. Mülkiyet kavramına tam sahip olmayan çocuk anne babasının tepkisini anlayamaz. Masanın üzerindeki bozuk paralarla annesinden habersiz bakkala koşup sakız, şeker, çikolata almak, 5-8 yaş çocuğu için gayet doğal olabilir.

Bu yaşlarda ara sıra gerçekleşen ve hırsızlık amacı taşımayan çalma alışkanlığı geçicidir. Biraz eğitim, anne babadan yeterli sevgi ve ilgi ile kendiliğinden kaybolacaktır.

Asıl sorun okul çağındaki hırsızlık olaylarıdır. Aşağıda çocuklarda çalama alışkanlığı nedenlerine ayrıntılı olarak gireceğiz.

1. Çocukta çalma huyunun en büyük nedenlerinden biri ilgi ve sevgi eksikliğidir. Yeni doğan kardeşinden dolayı unutulup sevilmediğini düşünen çocuk, yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar, evlatlık verilen çocuklar varlığını hatırlatmak için çalma yoluna gidebilir.
2. Bazı anne baba tutumları da çocuklarda çalma alışkanlığına neden olabilir. Baskıcı, mükemmeliyetçi, aşırı disiplinli ya da gevşek anne baba tutumu çocukta çalma davranışında rol oynar.
3. Yetersiz harçlık ya da maddi yetersizlik sonucu temel ihtiyaçların karşılanmaması.
4. Aşırı harçlık vererek doyumsuzluk yaratılması. Bu durum ihtiyacı olmadığı halde alma isteğini bastıramamaya yol açar.
5. Sosyal bir gruba kabul edilme, arkadaşlıklar kazanma amacıyla çocuk çalma eylemine kalkışabilir. Babanın cebinden, annenin cüzdanından habersizce alınan paralarla diğer çocuklara bir şeyler alınır.
6. Yoksunluk ve güvensizlik duygularını bastırma amacıyla çalma yoluna gidilebilir.
7. Başkasının hak ve mallarına saygı gösterilmesi gerektiği konusunda, zamanında ailece verilmesi gereken eğitim eksikliği.
8. Olumsuz arkadaş grupları içinde olma.
9. Olumsuz bir çizgi film karakteri, bilgisayar oyunu karakteri vs. ile özdeşleşme.

Anne babalar çocukta çalma alışkanlığını önlemek için, özellikle erken yaşlardan itibaren mülkiyet kavramını çocuğa vermelidir. Çocuğun kendi oyuncaklarının ve kendi odasının olması mülkiyet kavramını geliştirmede ilk adımdır. Çocuğun gereksinimi olan eşyalar ve oyuncaklar alınırken bunların sahibinin kendisinin olduğu belirtilmeli, bunlar kendisinden izinsiz ve habersiz alınmamalıdır. “Bu benim”, “Bu senin”, “Bu kardeşinin”, “Bu babanın” gibi cümleler kurularak mülkiyet

kavramı pekiştirilmelidir. Siz çocuğun eşyalarına ne kadar saygı ve özen gösterirseniz, çocuk da başkalarının eşyalarına aynı saygıyı gösterecektir.

Çocuğun temel maddi ihtiyaçlarının karşılanması da çocukta çalma huyunun önlenmesinde önemlidir. Maddi olanaklar çerçevesinde her şeyin en pahalısını, en iyisini almak değil, çocuğun beğeneceği işlevsel bir ürünü seçmek yeterlidir. Her istediği fazlasıyla alınan ve yapılan çocuklarda ise doyumsuzluk hissi gelişir ve istenmeyen davranışlar ortaya çıkabilir. Çocuklara 7 yaşından itibaren düzenli harçlık verilmelidir.

Anne babaların dengeli ve tutarlı davranmaları, aşırı sevgi ve katı tutumdan kaçınmaları çocukta kötü alışkanlıkları önlemede çok önemlidir. Çocuğa ilgisizlik, akranlar arası kıyaslama yapılması, aileye gelen yeni bebek nedeniyle büyük çocuğun ihmal edilmesi gibi duygusal boşluk yaratan durumlar, sevgi eksikliğini telafi etme amaçlı çocuğu çalmaya itebilir.

Okuldan arkadaşlarının bazı eşyalarıyla eve gelen çocuğunuzda sorunu çözmenin anahtarı doğru iletişimdir. Bu davranışı görmezden gelmek ya da telaşlı suçlayıcı, sert bir tutum takınmak en büyük hatadır. Kesinlikle fiziksel ceza verilmemeli, çocuk kötü olarak damgalanmamalıdır. Çocuğun yaşına uygun bir dille bu davranışın doğru olmadığı, arkadaşının eşyasını bulamayınca üzülebileceği anlatılmalı ve alınan eşya mutlak surette geri verilmelidir.

Birçok anne baba okuldan arkadaşının kalem kutusuyla geldiğini gördüğü çocuğuna şiddetli tepki vermekte, kızmakta, ayıplamakta, korkutmakta, ancak alınan eşya, oyuncak vs. geri gitmemektedir. Burada hassas nokta alınan şeyin geri iadesini sağlayarak, davranışın onaylanmadığını göstermektir.

Özetlersek çocuklarda çalma alışkanlığı belli yaşlara kadar mülkiyet kavramının gelişmemesi, kurallara uyma bilincine henüz varılmamış olmasındandır. İlerleyen yaşlarda ve tekrar sıklığı ile maddi değerın yükseldiği durumlarda sorun ciddiye alınmalı, psikiyatrist ve psikolog desteği almakta gecikilmemelidir.

Çocuklara doğru ve güzel model olmak tüm yetişkinlerin ortak sorumluluğudur. Başkasının hak ve kişisel eşyalarına saygı duyup, özen gösteren ve bunu her yerde sergileyen toplum, sağlıklı nesillerin yetişmesine ön ayak olacaktır.